

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Башкортостан

МКУ «Отдел образования Администрации МР Архангельский район РБ»

МОБУ ООШ д. Заитово

РАССМОТРЕНО

На заседании ШМО
учителей

Г.М.

Гильманова Г.М.
Протокол №1 от «28» «08»
2025 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор ОУ

С.Х.

Рамазанова С.Х.

Приказ № 161 от «01» «09»
2025 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

(ID 9038200)

учебного предмета Государственный (башкирский) язык Республики

Башкортостан

для обучающихся 5-9 классов

(ID 9038200)

Заитово 2025

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Башкортостан

МКУ « Отдел образования Администрации МР Архангельский район РБ»

МОБУ ООШ д. Заитово

РАССМОТРЕНО

На заседании ШМО

учителей

Руководитель _____

Гильманова Г.М.

Протокол №1 от «28» «08»

2025 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор МОБУ ООШ д.

Заитово _____

Рамазанова С.Х.

Приказ № 161 от «01» «09»

2025 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

(ID 9038200)

учебного предмета Государственный (башкирский) язык Республики

Башкортостан

для обучающихся 5-9 классов

Заитово 2025

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Рабочая программа составлена в соответствии с Федеральным законом «Об образовании в Российской Федерации» №273-ФЗ, Федеральным перечнем учебников (приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 20 мая 2020 г. № 254 с изменениями и дополнениями), Письмом Министерства образования и науки РФ от 03.03.2016 № 08-334 «Об оптимизации требований к структуре рабочей программы учебных предметов», с учебным планом МОБУ ООШ д. Заитово МР район Архангельский район Республики Башкортостан и авторской программой курса «Башкирский язык как государственный» автор – составитель: З.М.Габитова, М.Г.Усманова

Общее число часов, рекомендованных для изучения государственного (башкирского) языка, - 340 часов: в 5 классе -34 часа (1 час в неделю), в 6 классе - 34 часа (1 час в неделю), в 7 классе - 34 часа (1 час в неделю), в 8 классе -34 часа (1 час в неделю), в 9 классе - 34 часа (1 час в неделю).

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

В 5-9 классах планируются *личностные, метапредметные, предметные* результаты обучения.

Личностные результаты освоения основной образовательной программы основного общего образования включают следующее:

- понимание башкирского языка как одной из основных национально-культурных ценностей башкирского народа;
- осознание эстетической ценности башкирского языка; уважительное отношение к башкирскому языку как государственному языку Республики Башкортостан;
- воспринимать изучение башкирского языка как средство изучения духовного и культурного богатства башкирского народа;
- воспринимать мир как многонациональное и культурное общество;
- осознавать себя гражданином своей страны;
- достаточный объем словарного запаса и усвоенных грамматических средств для свободного выражения мыслей и чувств в процессе речевого общения; способность к самооценке на основе наблюдения за собственной речью.

Метапредметными результатами изучения предмета «Башкирский язык как государственный язык» является формирование универсальных учебных действий (УУД):

Регулятивные УУД:

- целеполагание в учебной деятельности: умение самостоятельно ставить новые учебные познавательные задачи на основе развития познавательных мотивов и интересов;
- умение самостоятельно планировать альтернативные пути достижения целей, осознанно выбирать наиболее эффективные способы решения учебных и познавательных задач;
- умение осуществлять контроль по результату и по способу действия на уровне произвольного внимания и вносить необходимые коррективы;
- умение адекватно оценивать правильность или ошибочность выполнения учебной задачи, ее объективную трудность и собственные возможности ее решения.

Познавательные УУД:

- смысловое чтение в соответствии с задачами ознакомления с жанром и основной идеей текста, усвоения его содержания, поиска информации на основе операций, обеспечивающих понимание текста (выделение замысла автора текста, основной идеи, главного и второстепенного; последовательности, причинно-следственной логической связи описываемых событий); умение организовывать учебное сотрудничество и совместную деятельность с учителем и сверстниками;
- развитие исследовательских учебных действий, включая навыки работы с информацией: поиск и выделение нужной информации, обобщение и фиксация информации;
- развитие смыслового чтения, включая умение выделять тему, прогнозировать содержание текста по заголовку/ по ключевым словам, выделять основную мысль, главные факты, опуская второстепенные, устанавливать логическую последовательность основных фактов;
- умение сравнивать языковые явления русского и башкирского языков на уровне отдельных грамматических явлений, слов, словосочетаний, предложений;
- владение приемами работы с текстом: умение пользоваться определенной стратегией чтения/аудирования в зависимости от коммуникативной задачи (читать/слушать текст с разной глубиной понимания);
- готовность и умение осуществлять индивидуальную и совместную проектную работу;
- умение пользоваться справочным материалом (грамматическими справочниками, двуязычным и толковым словарями, мультимедийными средствами).

Коммуникативные УУД:

- начинать, вести/поддерживать и заканчивать различные виды диалогов в стандартных ситуациях общения, соблюдая нормы речевого этикета, при необходимости переспрашивая, уточняя; расспрашивать собеседника и отвечать на его вопросы, высказывая свое мнение, просьбу, отвечать на предложение собеседника согласием/отказом в пределах изученной тематики и усвоенного лексико-грамматического материала;
- рассказывать о себе, своей семье, друзьях, своих интересах и планах на будущее;
- сообщать краткие сведения о своем городе/селе, о своей стране;
- описывать события/явления, передавать основное содержание, основную мысль прочитанного/услышанного, выражать свое отношение к прочитанному/услышанному, давать краткую характеристику персонажам

Предметными результатами освоения выпускниками основной школы программы по башкирскому языку как государственному являются:

- 1) представление об основных функциях языка, о роли башкирского языка как национального языка башкирского народа, как государственного языка Республики Башкортостан, о связи языка и культуры народа;
- 2) освоение базовых понятий лингвистики: лингвистика и ее основные разделы; язык и речь, речевое общение, речь устная и письменная; монолог, диалог и их виды; ситуация речевого общения; разговорная речь, научный, публицистический, официально-деловой стили, язык художественной литературы; жанры научного, публицистического, официально-делового стилей и разговорной речи; функционально-смысловые типы речи (повествование, описание, рассуждение); текст, типы текста; основные единицы языка, их признаки и особенности употребления в речи;
- 3) *аудирование и чтение:*

- адекватное понимание информации устного или письменного сообщения (коммуникативное направление, тема текста, основная мысль; основная и дополнительная информация);
- владение разными видами чтения (поисковым, изучающим, ознакомительным);
- адекватное восприятие на слух текстов разных стилей и жанров, владение разными видами аудирования (выборочным, ознакомительным, детальным);
- способность находить информацию с разных источников (периодические издания, интернет-ресурсы, учебные компакт-диски);
- умение свободно использовать разнотипные словари, формировать навыки использования электронных пособий, справочной литературы;
- овладение приемами отбора и систематизации материала по определенной теме, умение вести самостоятельный поиск информации, способность к преобразованию, сохранению и передаче информации, полученных в результате чтения или аудирования;
- умение выразить свои мысли, учитывая стилистические особенности языка.

4) говорение и письмо:

- умение определять цели предстоящей учебной деятельности (индивидуальной или коллективной), последовательность действий, оценивание полученных результатов и адекватный пересказ в устной или письменной форме;
- умение пересказать прочитанный или прослушанный текст в разной форме (план, пересказ, аннотация, конспект);
- умение составлять тексты разного стиля и жанра с учетом замысла, адресата и ситуации общения;
- умение излагать свою мысль в устной или письменной форме, сохраняя логическую последовательность при составлении текстов;
- владение различными видами монолога (повествование, описание, рассуждение; сочетание разных видов монолога) и диалога (диалог-расспрос, диалог-побуждение, диалог-обмен мнениями; сочетание разных видов диалога);
- соблюдение в практике речевого общения орфоэпических, лексических, грамматических, стилистических норм башкирского литературного языка; соблюдение пунктуационных и орфографических правил в процессе письменного общения;
- способность участвовать в речевом общении, соблюдая нормы речевого этикета, адекватно использовать мимику и жесты в процессе речевого общения;
- умение контролировать свою речь в учебном процессе и каждодневном общении; умение находить и исправить речевые и грамматические ошибки, совершенствовать и редактировать собственные тексты;
- применение приобретенных знаний и умений в повседневной жизни и школе;
- коммуникативное целесообразное взаимодействие с окружающими людьми в процессе речевого общения, совместного выполнения какого-либо задания, обсуждения актуальных тем; овладение национально-культурными нормами речевого поведения в различных ситуациях формального и неформального межличностного и межкультурного общения

5 класс

Личностные результаты освоения учебного предмета:

-воспитание патриотизма, толерантности, формирование уважительного отношения к людям других национальностей, живущих рядом, воспитание любви и уважения к своему

родному краю, малой родине, к духовным ценностям разных народов и стран, окружающей природе;

- развитие общего кругозора, мышления, памяти;
- восприятие языка как отражение национальной культуры и средства общения;
- развитие интереса к истории, культуре, литературе народов края, башкирского народа;
- понимание устной и письменной речи на башкирском языке;
- использование знаний и навыков чтения и говорения в повседневной жизни;
- умение отвечать на вопросы, задавать вопросы на башкирском языке.

Метапредметные результаты освоения учебного предмета:

- адекватное восприятие информации, речи на башкирском языке;
- формирование навыков правильного произношения башкирских звуков, правильного и выразительного чтения текстов;
- умение составлять диалог на заданную тему; отвечать на вопросы, составлять (задавать) вопросы;
- умение находить и работать с информацией;
- сравнивать, анализировать, делать выводы;

Предметные результаты освоения учебного предмета.

В конце учебного года учащиеся 5 класса должны:

- понимать речь на башкирском языке (аудирование);
- воспринимать на слух и понимать речь учителя и одноклассника в процессе общения на уроке;
- понимать содержание прочитанного текста;
- понимать диалог, состоящий из 5-6 предложений;
- уметь говорить по заданной теме, по содержанию прочитанного текста (говорение);
- знать словарные слова, уметь их использовать в речи (составлять словосочетания, предложения, небольшие тексты);
- уметь составлять диалог, работать в парах;
- переводить с башкирского языка на русский и наоборот.

Чтение:

- уметь правильно читать (согласно орфоэпическим нормам, с интонацией);
- читать вслух небольшие тексты, построенные на изученном языковом материале;
- читать про себя и понимать тексты, содержащие изученный языковой материал;
- находить из текста незнакомые слова и переводить со словарем;
- знать 2-4 стихотворения наизусть на башкирском языке.

Письмо. Уметь:

- правильно и красиво писать башкирские буквы;
- списывать небольшой текст.

6 класс

Личностные результаты освоения учебного предмета:

- осознанное изучение башкирского языка;
- использование знаний и навыков, полученных на уроках башкирского языка, в повседневной жизни;
- воспитание патриотизма, толерантности, формирование уважительного отношения к людям других национальностей, живущих рядом, воспитание любви и уважения к своему родному краю, малой родине, к духовным ценностям разных народов и стран, окружающей природе;
- развитие общего кругозора, мышления, памяти;
- восприятие языка как отражение национальной культуры и средства общения;
- развитие интереса к истории, культуре, литературе народов края, башкирского народа.

Метапредметные результаты освоения учебного предмета:

- адекватное восприятие информации, речи на башкирском языке;

- формирование навыков правильного произношения башкирских звуков, правильного и выразительного чтения текстов;
- умение составлять диалог на заданную тему; отвечать на вопросы, составлять (задавать) вопросы;
- умение находить и работать с информацией;
- сравнивать, анализировать, делать выводы;

Предметные результаты освоения учебного предмета.

В конце учебного года учащиеся 6 класса должны:

- понимать речь на башкирском языке (аудирование);
- воспринимать на слух и понимать речь учителя и одноклассника в процессе общения на уроке;
- понимать содержание прочитанного текста;
- понимать диалог, состоящий из 5-6 предложений;
- уметь говорить по заданной теме, по содержанию прочитанного текста (говорение);
- знать словарные слова, уметь их использовать в речи (составлять словосочетания, предложения, небольшие тексты);
- уметь составлять диалог, работать в парах;
- переводить с башкирского языка на русский и наоборот.

Чтение:

- уметь правильно читать (согласно орфоэпическим нормам, с интонацией);
- читать вслух небольшие тексты, построенные на изученном языковом материале;
- читать про себя и понимать тексты, содержащие изученный языковой материал;
- находить из текста незнакомые слова и переводить со словарем;
- знать 2-4 стихотворения наизусть на башкирском языке.

Письмо. Уметь:

- правильно и красиво писать башкирские буквы;
- списывать небольшой текст.

7 класс

Личностные результаты освоения учебного предмета:

- осознание языка, в том числе башкирского, как основного средства общения между людьми;
- привитие чувства любви к родной земле;
- воспитание бережного отношения к природе;
- способствовать стремлению к совершенствованию культуры собственной речи;
- способствовать осознанному принятию ценностей человечества;
- научить умению вести диалоги, основанные на взаимном уважении; конструктивно решать конфликты;
- дать направление ведению здорового образа жизни.

Метапредметные результаты освоения учебного предмета:

- формирование мотивации к изучению башкирского языка;
- развитие коммуникативных способностей школьника, умения выбирать адекватные языковые и речевые средства для успешного решения элементарной коммуникативной задачи;
- расширение общего лингвистического кругозора школьника;
- развитие смыслового чтения, умения работы с информацией.

Предметные результаты освоения учебного предмета.

В конце учебного года учащиеся 7 класса должны:

- понимать речь на башкирском языке (аудирование);
- воспринимать на слух и понимать речь учителя и одноклассника в процессе общения на уроке;
- понимать содержание прочитанного текста;

- отвечать на вопросы учителя;
- составлять вопросы по ситуации, по содержанию текста
- понимать диалог, состоящий из 3-6 предложений (реплик) и уметь продолжить его;
- уметь говорить по заданной теме, по содержанию прочитанного текста (говорение);
- знать словарные слова, уметь их использовать в речи (составлять словосочетания, предложения, небольшие тексты);
- уметь составлять диалог, работать в парах;
- уметь составлять небольшие тексты о себе, членах семьи, их профессии и т.д.;
- переводить с башкирского языка на русский и наоборот.

Чтение:

- уметь правильно читать (согласно орфоэпическим нормам, с интонацией);
- читать вслух небольшие тексты, построенные на изученном языковом материале;
- читать про себя и понимать тексты, содержащие изученный языковой материал и отдельные слова;
- уметь разделить текст на части, озаглавить их;
- находить из текста незнакомые слова и переводить со словарем;
- уметь отвечать на вопросы по тексту;
- знать 4-6 стихотворений наизусть на башкирском языке.

Письмо. Уметь:

- правильно и красиво писать башкирские буквы;
- списывать небольшой текст;
- отвечать на вопросы письменно;
- написать текст из 6-10 предложений на заданную тему.

8 класс

Личностные результаты освоения учебного предмета:

- осознанное изучение башкирского языка;
- использование знаний и навыков, полученных на уроках башкирского языка, в повседневной жизни;
- воспитание патриотизма, толерантности, формирование уважительного отношения к людям других национальностей, живущих рядом, воспитание любви и уважения к своему родному краю, малой родине, к духовным ценностям разных народов и стран, окружающей природе;
- развитие общего кругозора, мышления, памяти;
- восприятие языка как отражение национальной культуры и средства общения;
- развитие интереса к истории, культуре, литературе народов края, башкирского народа.

Метапредметные результаты освоения учебного предмета:

- адекватное восприятие информации, речи на башкирском языке;
- формирование навыков правильного произношения башкирских звуков, правильного и выразительного чтения текстов;
- умение составлять диалог на заданную тему; отвечать на вопросы, составлять (задавать) вопросы;
- умение находить и работать с информацией;
- сравнивать, анализировать, делать выводы;

Предметные результаты освоения учебного предмета.

В конце учебного года учащиеся 8 класса должны:

- понимать речь на башкирском языке (аудирование);
- воспринимать на слух и понимать речь учителя и одноклассника в процессе общения на уроке;
- понимать содержание прочитанного текста;
- понимать диалог, состоящий из 15-16 предложений;
- уметь говорить по заданной теме, по содержанию прочитанного текста (говорение);

- знать словарные слова, уметь их использовать в речи (составлять словосочетания, предложения, небольшие тексты);
- уметь составлять диалог, работать в парах;
- переводить с башкирского языка на русский и наоборот.

Чтение:

- уметь правильно читать (согласно орфоэпическим нормам, с интонацией);
- читать вслух небольшие тексты, построенные на изученном языковом материале;
- читать про себя и понимать тексты, содержащие изученный языковой материал;
- находить из текста незнакомые слова и переводить со словарем;
- знать 5-7 стихотворений наизусть на башкирском языке.

-Письмо. Уметь:

- правильно и красиво писать башкирские буквы;
- списывать небольшой текст;
- понимание устной и письменной речи на башкирском языке;
- умение отвечать на вопросы, задавать вопросы на башкирском языке; составлять предложения по картине по заданной теме.

9 класс

Личностные результаты освоения учебного предмета:

- осознанное изучение башкирского языка;
- использование знаний и навыков, полученных на уроках башкирского языка, в повседневной жизни;
- воспитание патриотизма, толерантности, формирование бережного отношения к людям других национальностей, живущих рядом, воспитание любви и уважения к своему родному краю, малой родине, к духовным ценностям разных народов и стран, окружающей природе;
- развитие общего кругозора, мышления, памяти;
- восприятие языка как отражение национальной культуры и средства общения; развитие интереса к истории, культуре, литературе народов края, башкирского народа.

Метапредметные результаты освоения учебного предмета:

- адекватное восприятие информации, речи на башкирском языке;
- формирование навыков правильного произношения башкирских звуков, правильного и выразительного чтения текстов;
- умение составлять диалог на заданную тему; отвечать на вопросы, составлять (задавать) вопросы;
- умение находить и работать с информацией;
- сравнивать, анализировать, делать выводы;

Предметные результаты освоения учебного предмета.

В конце учебного года учащиеся 9 класса должны:

- понимать речь на башкирском языке (аудирование);
- воспринимать на слух и понимать речь учителя и одноклассника в процессе общения на уроке;
- понимать содержание прочитанного текста;
- понимать суть диалогов, радио и телепередач;
- уметь говорить по заданной теме, по содержанию прочитанного текста (говорение);
- знать словарные слова, уметь их использовать в речи (составлять словосочетания, предложения, тексты);
- уметь составлять диалог, работать в парах;
- переводить с башкирского языка на русский и наоборот.

Чтение:

- уметь правильно читать (согласно орфоэпическим нормам, с интонацией);
- читать вслух тексты, построенные на изученном языковом материале;

- читать про себя и понимать тексты, содержащие изученный языковой материал;
- находить из текста незнакомые слова и переводить со словарем;
- знать 7-8 стихотворений наизусть на башкирском языке.

Письмо. Уметь:

- составлять короткие рассказы;
- составлять план, тезисы письменного сообщения, кратко излагать результаты проектной деятельности.
- понимание устной и письменной речи на башкирском языке;
- умение отвечать на вопросы, задавать вопросы на башкирском языке; составлять предложения по картине по заданной теме.

Выпускник научится:

- толковать основные определения: язык и речь, устная и письменная речь, диалог и монолог, речевая ситуация, функциональные стили речи и их типы, текст; система языка: фонетика, орфоэпия, лексика и фразеология, состав слова и словообразование, морфология, синтаксис, орфография и пунктуация;
- использовать основные единицы речи башкирского языка, их признаки, слово, словосочетание, предложение, их признаки;
- правильно применять их в соответствии со сферой и стилем в речевой практике языковых единиц;
- основным приемам использования особенностей фонетической и лексической систем и изучение грамматики башкирского языка в сопоставлении с русским языком;
- литературным нормам башкирского языка и речевого этикета, их применение при подготовке высказывания своей идеи, или применение в устной или письменной практике;
- пользоваться разными типами лингвистических словарей, двуязычными словарями;
- воспринимать (понимание) представленную информацию (речь учителя, речь диктора радио и телевидения);
- чтению и пониманию содержания текстов различных жанров и стилей: литературный (стихи, песня, рассказы, повесть и фрагменты из романов), научный и популярный (статьи из научных и популярных журналов), публицистический (хроника, информационные вести, комментарии), деловой (анкета, объявление, доверенность кб.);

Выпускник получит возможность научиться:

- составлению текста с учетом сферы общения и ситуации, составление текстов в разных жанрах и стилях; составление диалога по собственной инициативе путем учета норм речевого этикета на бытовые, учебные, социальные, культурные темы;
- умению работать с текстом как с источником информации, усвоение различных информационных видов по многоаспектному анализу текста, составлению плана, тезисов, конспектов;
- переводить фрагменты текста с русского языка на башкирский язык.

Укыу предметын үзләштереүгә планлаштырылган һөҙөмтәләр.

• Яңы стандарттарға ярашлы укыу сифатын өйрәнгәндә, йәғни тикшерев процесында, түбәндәге һөҙөмтәләр күҙаллана: шәхси үсеш кимәле; метапредмет кимәле; предмет буйынса белем кимәле.

- БашКорт телен өйрәнеүҙең **шәхси һөҙөмтәләренә** түбәндәгеләр инә:
- -донъяны күп телле һәм мәҙәниәтле йәмғиәт буларак кабул итеү; үҙеңде илдең гражданы итеп тойоу;
- -телде (шул иҫәптән башКорт телен) төп аралашыу сараһы буларак кабул

итеү;

- - башкорт теле саралары ярзамында (балалар фольклоры, балалар әзәбиәтенең кайны бер үрнәктәре) укыусының башкорт халкының тормошо менән танышыуы.

- **Метапредмет һөҙөмтәләре:**

- - укыусының коммуникатив һәләттәрен үстөрөү; элементар коммуникатив мәсьәләне сисеү өсөн адекват тел һәм телмәр сараларын һайлау һәләтен үстөрөү;

- - укыусының танып белеү һәм эмоциональ сфераларын үстөрөү; башкорт телен өйрәнүгә мотивация булдыру;

- - укыту-методик комплекстың төрлө компоненттары (дәреслек, аудиодиск һ.б.) менән эшләргә өйрәтөү.

- **Предмет һөҙөмтәләре:**

- - башкорт теле нормалары (фонетик, лексик, грамматик) тураһында башланғыс белешмә; (курс йөкмәткеһе кимәлендә) өн, хәрәф, һүҙ кеүек тел берәмектәрен табыу һәм сағыштыру һәләте.

- А.Коммуникатив сферала (башкорт телен аралашыу сараһы буларак өйрәнүгә)

- Телмәр эшмәкәрлегенең түбәндәге төрҙәрендә телмәр компетенцияһы: һөйләү телмәрендә: - аралашыуҙың типик ситуацияларында элементар этикет диалог алып бару;

- - элементар кимәлдә укыусының үҙе, ғаиләһе, дуһы тураһында һөйләү; предмет,

- картинаны һүрәтләү;

- - укыусының укытыусы һәм класташтарының телмәрен тыңлап аңлау; аудиоязмаларҙағы ҙур булмаған текстарҙың йөкмәткеһен аңлау;

- - өйрәнелгән тел материалына таянып төҙөлгән ҙур булмаған текстарҙы кысҡырып укыу; - өйрәнелгән тел материалы менән бер рәттән яңы һүҙҙәрҙе лә үҙ эсенә алған текстарҙы эстән укыу һәм уларҙың төп йөкмәткеһен аңлау, текстан кәрәкле информацияны табыу;

- - яҙыу техникаһына эйә булыу;

- - үрнәк буйынса байрам менән Котлау һәм Кыска шәхси хат яҙыу.

- Тел компетенцияһы (тел сараларын үзләштерөү)

- - башкорт теленең өндәрен дөрөһ әйтеү һәм айыру; һүҙҙәргә һәм фразаларға дөрөһ баһым куйу;

- - төрлө һөйләм төрҙәрен интонация менән укыу;

- - башланғыс мәктәп курсында өйрәнелгән укыу һәм орфографик кағиҙәләрҙе кулланыу;

- - башланғыс мәктәп курсында өйрәнелгән лексик берәмектәрҙе (һүҙҙәр, һүҙбәйләнештәр, баһалау лексикаһы, телмәр клишелары) һәм грамматик күренештәрҙе таныу һәм телмәрҙә кулланыу.

- Социомәҙәни компетенция. - географик атамаларҙы, билдәле балалар әсәрҙәренең персонаждарын, популяр әкиәттәрҙең сюжеттарын, балалар фольклорының ҙур булмаған әсәрҙәрен (шиғырҙар, йырҙар) белеү;

- Б. Танып белеу сфераһы:
- - айырым өндәр, хәрәфтәр, һүззәр, һүзбәйләнештәр, ябай һөйләмдәр кимәләндә башкорт һәм рус телдәрәнең күренештәрен сағыштыра белеү;
- - Кағизәләр, таблицаһарҙы куллана белеү;
- - үз-үҙеңдә баһалай белеү;
- В. Дөйөм киммәттәргә йүнәлеш сфераһында:
- - башкорт телен фекер, хис-тойғо, эмоцияһарҙы белдерәү сараһы буларак кабул итеү;
- - балалар фольклоры ярҙамында башкорт халқының рухи киммәттәрен үзләштерәү.
- Г. Эстетик сферала:
- - башкорт телендәге хис-тойғо һәм эмоцияһарҙы белдерәү сараларҙы үзләштерәү; - балалар әҙәбиәтте үрнәктәре менән танышканда матурлыҡты танырға өйрәнәү.
- Д. Хезмәт сфераһында: уҡыу процесында билдәләнгән планға ярашлы эшләй белеү.

2.СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА, КУРСА.

5 класс

Һаумы, мәктәп! /Здравствуй, школа! Повторение башкирских специфических звуков и букв, слов и словосочетаний по теме, порядок слов в предложении. Имя существительное. Обогащение словарного запаса новыми словами. Составление небольшого текста и диалога.

Үҙем тураһында / О себе. Повторение слов и словосочетаний по теме. Обогащение словарного запаса новыми словами. Составление небольшого текста о себе и диалога

«Знакомство». Склонение имен существительных. Чередование согласных к-г, к-г.п-б.

Йыл миҙгелдәре. /Времена года. Составление рассказов на основе наблюдений за явлениями природы. Умение правильно называть времена года и названия месяцев на башкирском языке и умение использовать их в речи.

Яңы йыл котло булһын!/. С Новым годом! Рассказ о зиме. Поздравления с Новым годом родителей, родных, одноклассников и учителей. Спряжение глаголов по лицам.

Башкортостаныңды беләһеңме? / Знаешь ли свой Башкортостан? Умение составлять рассказы об истории Башкортостана, его богатствах. Выдающиеся люди Башкортостана. Собственные и нарицательные имена существительные.

8 марта – Катын-кыҙҙар көнө./ 8 Марта- Международный Женский день . Повторение слов по теме «Моя семья», пройденных в предыдущих классах. Обогащение словарного запаса новыми словами. Составление поздравительных текстов.

Антоним. Омоним. Синоним. Умение их правильно использовать в речи.

Язғы эштәр./ Весенние работы. Обычаи и традиции башкирского народа, связанные с весной. Понятие о частях речи. Беседа о весенних работах, садовых и полевых работах. Экскурсии. Понимать значение пословицы «весенний день год кормит».

Йәйҙе Каршылайбыҙ / Встречаем лето. Летние праздники. Умение рассказывать о летних планах, составление диалога. Обогащение словарного запаса.

6 класс

Наша школа. Т. Ганиева. “Первое сентября”. Наступила золотая осень. К. Киньябулатова. “Осень”. 1 сентября - День Знаний. Начинаются трудовые будни для школьников. Изучение пословиц о знании, о языке. Повторение пройденного в 5 классе.

Осенняя природа. Беседа об осени. Признаки осени. Наблюдение изменений в природе. Изучение новых слов, словосочетаний. Жизнь птиц осенью.

По земле Башкортостана. А. Филлипов. “Отечество”. Г.Юнысова.

“Башкортостан – страна дружбы”. С.Юлаев. “Родная страна”. М.Карим. “Моя родина”. Изучайте, любите родную землю. Беседы о Родине, продолжение знакомства с его историей, со знаменитыми личностями, с природными богатствами Башкортостана. Выполнение творческих, проектных работ. Развитие речи по темам.

Дорожи дружбой. Беседа о дружбе. Дружба познается в беде. Монумент Дружбы. Сказка “Дружбой не шутят”. Понятие о настоящей дружбе, дорожить ею. Чтение рассказов, пословиц, сказок о дружбе. Повелительное наклонение глагола.

Зима продолжается. Ф. Максютлова. “Снежинки”. Зимняя природа. Мир птиц. Г.Якупова. “Общая зима”. К. Шафикова. “Идет снег”. Зимний день. Б. Байым. “Светофор”.

Н.Наджми. “Зима”. Польза деревьев.

Признаки зимы, мир птиц и животных зимой. Развитие письменной и устной речи, чтение стихотворений, ознакомление с приметами. Прошедшее и будущее время глаголов.

Правила этикета. Беседа о правилах этикета. Умение говорить по телефону. Составление диалогов, используя слова приветствия и этикета.

Весна идет, весна! Р. Янбулатова. “Прилетают птицы”. Г.Юнысова. “Так природу любить?” К. Киньябулатова. “Песня грачей”. С. Хажиев. “Месяц апрель”. А. Саяпова. “День Победы”. С.Алибаев. “Мы считаем числа...”

Признаки весны. Наблюдение за весенней природой. Вести беседы о перелётных птицах. Майские праздники. Правила поведения в лесу.

Имя числительное. Простые и сложные числа. Использование в практике числительных. **Весенние работы и обрядовые праздники.** Весенние работы в саду. Чтение текстов о весенних праздниках 1 Мая, 9 Мая. Обрядовые праздники: “Грачиная каша”, “Кукушкин чай”.

Скоро лето. Г.Файзи. “Люблю лето”. Природные лечебницы. Г.Якупова. “Июль”. С. Ягудин. “Курай”. Беседа о летней природе, о летнем отдыхе учащихся. Изучение стихотворений о лете, чтение рассказов. Организация экскурсии на природу. Закрепление и повторение пройденного материала за курс 6 класса.

7 класс

Яңынан мәктәпкә./ Снова в школу. М. Карим. «Учителю». В. Баймурзина. «Дружба». Т. Давлетбирдина. «Времена года». А. Асадуллина. «Прощание».

Пришла золотая осень. К. Ушинский. «Осенний день». Повторение пройденного в

5-6-х классах. Наша школа. Мой класс. Составление диалогов по теме. Беседы о родном языке, о знании, об учебе и учителях, о школе, об осени и осеннем урожае. Составление текстов, связанные по смыслу и перевод с одного на другой язык. Самую основную тему занимает тема про осень и осенних работ. Пословицы, загадки и поговорки про школу, учебу, книгу, хлеб, урожай.

Ауыл тормошо./ Деревенская жизнь. Башкирская народная сказка. Золотые колосья. Середина осени. Т. Юсупов. «Запах хлеба». Н. Мусин. «Защита природы – наш долг». Пчелка. Беседы о деревенской жизни, о быте, о труде хлебороба.

БашКортостан буйлап сәйәхәт./ Путешествие по Башкортостану. М. Карим. «Башкортостан». Р. Гарипов. «Сердце Урала». Х. Назар. «Уральский дуб». Аркаим. Памятники природы. Знакомство с историей нашей земли. Знакомство с рассказами писателей других национальностей о Башкортостане.

Спорт. Спорт кәрәк-ярактары. /Спорт. Спортивный инвентарь. Спорт – это здоровье, сила, красота. Футбол. Национальные игры. Башкортостан – страна чемпионов. Спорт в городах Башкортостана. Виды спорта в Башкортостане. Знаменитости в области спорта.

Знакомство с национальными видами спорта башкирского народа. Грамматика. Специфические буквы и звуки башкирского языка. Виды предложений.

Мин Һәм беҙҙең ғаилә./ Я и наша семья. К. Шафикова. “Мамины глаза”. Отец и ребенок. Шәжәрә. Ф. Рахимгулова. “Наша мама”. Ш. Биккулов. “Папа и бабушка”. З. Султанов. “Гвоздика”. Пословицы и поговорки о семье. Грамматика. Глагол. Изменение глаголов по числам и по лицам.

Сәнгәт оҫталары. /Мастера искусства. Кубызист Р. Загретдинов. Танцовщица Р. Туйсина. Композитор Х.Ахметов. Продолжение знакомства со знаменитыми и известными личностями нашей республики. Знакомство с творчеством и жизнью мастеров искусства. Просмотр и прослушивание теле-радио передач видеороликов. Изучение истории башкирских песен и танцев. Грамматика. Правописание союзов.

Исемен матур, кемдәр кушкан? /Имя красивое - кто нарекал? В названиях - история страны. В названиях – история страны. Имя – визитная карточка. Названия гор, рек, имена людей. Значение имён, влияние имён на человека. Имена знаменитых людей, знакомство с легендами и преданиями по названиям, творческие работы учащихся по этой теме.

Борон-борон заманда. /Давным –давно.... Сказки. Ф. Тугузбаева. “Почему Тайыштабан не вышел играть.” Башкирская народная сказка “Родной по крови”. Знакомство с народными и авторскими сказками, загадками и пословицами.

Берҙәмлек, дуҫлыҡ, тыныслыҡ. /Единство, дружба, мир. Ш. Биккол. “Нужен мир” К. Киньябулатова. “Друзей много”. С.Алибай. “Мои друзья”. Беседа о межличностных отношениях, о международном единстве, о Героях Советского Союза.

Йәмле йәй. /Красивое лето. З.Кутлугильдина. “Лето”. Родные края.

Признаки лета. Беседы о летнем отдыхе детей, о летнем труде, чтение рассказов о лете, помощь взрослым.

8 класс

Идём в школу. Повторение пройденного материала в 7-х классах, обогащение словарного запаса. Составление коротких рассказов по теме. Работа над текстом,

уметь составлять план, и умение рассказать по плану. Беседы по темам: школа, жизнь класса и т.д. Пословицы про знание и книги. Порядок слов в предложении. Правильное произношение специфических букв и звуков.

Осенние работы и осенняя природа. Наблюдение за осенними работами и осенней природой и явлениями. Чтение текстов по этой теме. Ознакомление с пословицами и поговорками про урожай, хлеб, труд. Чтение примет. Виды предложений по цели высказывания. Логическое ударение. Повторение существительного и глагола.

Уфа - столица Башкортостана. Уфа - столица Башкортостана. Провести беседу о городе, о его вчерашнем, сегодняшнем, о достопримечательностях города Уфы. Знакомство песнями об Уфе. Рассмотреть картинки художников о столице Башкортостана, поговорить о его исторических местах. Развитие устной речи.

Трудом славится человек. Провести беседу на тему: "Роль труда в жизни человека". Организовать встречи с заслуженными деятелями, ветеранами труда. Дать новые источники о выборе профессий, какие виды нравятся учащимся, умение рассказать о нравившимся профессии. Чтение рассказов, стихотворений о труде. Изучение пословиц о труде, работе. Простое предложение. Главные члены предложения. Согласование подлежащего и сказуемого.

Зима. Систематизация знаний о зиме, которые получили ранее, обогащать словарный запас учащихся. Один день зимы. Изучение стихотворений, рассказов, примет, пословиц, поговорок, песен и загадок о зиме. Умение писать поздравительные открытки с Новым годом на башкирском языке. Тире между подлежащим и сказуемым.

Салават Юлаев-национальный герой башкирского народа. Ознакомление с биографией и творчеством С.Юлаева. Выучить наизусть его стих, провести беседу о сохранности его творчества. Определение. Красавица-весна! Скучали по тебе.

Систематизация ранее полученных знаний о весне. Беседа о весенних праздниках, о празднике Победы. Наблюдение за весенними изменениями в природе, беседа о весенних работах, о встрече птиц, чтение стихотворений и рассказов. Дополнение.

Мы вернемся победителями. Знакомство с текстами о мужестве башкирского народа во время ВОВ. Чтение стихотворений поэтов-воинов. Воспитывать уважение к ветеранам Великой Отечественной войны и тыла. Встречи со знаменитыми людьми. Обстоятельство. Проведение упражнений со словарями.

Ай Урал, ты мой Урал! Беседа о Башкортостане. Знакомство с историей родной республики. с достопримечательностями. Наблюдение за летней природой, составление диалогов и монологов о предстоящих летних каникулах, о летних делах в саду, в огороде. Повторение пройденного за курс 8-го класса.

9 класс

Здравствуй, школа! Совершенствование знаний, полученных в 8 классе. Знакомство по данной теме с творчеством поэтов и писателей, чтение новых текстов. Составление устной диалогической и монологической речи, небольших текстов о школе, Дне знаний, осени, сборе урожая. Знакомство с новыми пословицами и поговорками, загадками, приметами. Повторение изученного в 8 классе; порядок слов в предложении; главные и второстепенные члены предложения; антонимы.

Природа Башкортостана.

Беседы о родном крае, республике, о природных ресурсах Башкортостана.

Воспитать любовь и гордость к родному краю, бережное отношение к природе. Организация экскурсий в лес. Знакомство с творчеством знаменитых личностей. Глагол; обстоятельства, виды обстоятельств.

О чем говорят географические названия?

Значение географических названий в жизни человека. Роль науки – ономастика. Изучение названий природных памятников, городов и сел. Систематизация знаний о топонимах, умение составлять правильную монологическую речь, опираясь на фактический материал; приобретение новых знаний по этой теме.

Обстоятельс

тва, виды

обстоятельств.

Культура Башкортостана

Дать общую информацию о театрах Башкортостана. Ознакомить с историей возникновения театров. Знакомство с жизнью и творчеством знаменитых личностей Республики Башкортостан – мастеров искусства (певцов, композиторов, артистов, хореографов). порядок слов в предложении; приложение.

Башкирское народное творчество

Дать общую информацию о народном творчестве, о том что фольклор коллективное творчество. Знакомство с местным фольклором. Знакомство с произведениями башкирского народного творчества. Совершенствование умений пересказывать сказки, развитие речи, обогащение словарного запаса. виды простых предложений.

Мы любим зиму

Беседы о зиме. Наблюдение за изменениями природы, умение описывать зимнюю природу. Развитие устной и письменной речи. Чтение текстов и стихотворений о зиме, зимнем отдыхе детей.

- Обращение, словосочетания.

Башкирская лошадь

Знакомство с историей возникновения башкирской лошади. Роль лошади в жизни человека. Чтение разных произведений о лошадях.

-собственные и нарицательные имена существительные; повторение темы “Части речи”.

Наступает весна

Наблюдение за весенними явлениями, умение описывать весеннюю природу. Развитие устной и письменной речи. Чтение текстов и стихотворений о весне. Знакомство с приметами о весне.

-главные и второстепенные члены предложения; односоставные предложения глагольного типа;

Лето

Установление учащимися признаков Лета как времени года. Обогащение их словарного состава, развитие устной и письменной речи. Наблюдение за природой, дискуссия по поводу полученных впечатлений. Ознакомление учащихся с национальными праздниками, проходящими традиционно летом. Рассказы учащихся об этих праздниках. Чтение литературы и проведение бесед о летнем отдыхе детей, труде, помощи взрослым. Повторение пройденного за курс 9-го класса.

Укытыу предметының йөкмәткеһе.

5–се класс (аҙнаға 1 сәғәт, бөтәһе 34 сәғәт)

1.Һаумы, мәктәп! Һаумы, укытыусым!

Был тема (1 сентябрь – Белем көнө. Мәктәп, укыу, белем алыу, тел өйрәнү) башлыса “Көз” темаһы менән бергә үрелеп бара. Бер үк вақытта, укыусыларҙың йәйге каникулды нисек үткәрерүе тураһында әңгәмә үткәрерү, фекер алышыуҙар ойошторола. Был темаларға қағылышлы һүҙҙәр, һңзбәйләнештәр, һөйләмдәр иҫкә төшөрөлә, һүҙлек запасын байытыу йәһәтенән яңылары үзләштерелә. 1- 4- се кластарҙа өйрәнелгән һәм үзләштерелгән һүҙҙәр ярҙамында бәләкәй хикәйәләр, диалогтар төзөргә тәкдим ителә. Грамматика: Башкорт теленең өн- хәрәфтәре. Калын һәм нәзек һузынғылар. Исем. Исемдәрҙең һан менән үзгәреше. Һөйләмдә һүҙҙәр тәртибе. Сифат.

2.Үҙем тураһында

Был теманы үзләштерерү вақытында укыусы үҙе тураһында һөйләргә өйрәнергә тейеш. Укыусыға үҙенең ғаилә ағзалары, яҡын туғандары тураһында мәғлүмәт бирә алыуын да күҙ уңында тоторға кәрәк. Уны үҙенең бөгөнгө, киләсәк пландары, уй- хыялдары менән уртаклаша белергә өйрәтә. Грамматика: Исемдәрҙең килеш менән үзгәреше. Берлектәге исемдәрҙең килеш менән үзгәреше. Күплектәге исемдәрҙең килеш менән үзгәреше. Алмаш. Зат алмаштары. Зат алмаштарының килеш менән үзгәреше. К-Г, К-Ғ, П-Б тартынғыларының сиратлашыуы.

3.Йыл миҙгелдәре

Йыл миҙгелдәре, һәр йыл миҙгеленә хас үзенсәлектәр менән таныштырыу. Тәбиғәт күренештәрән күҙәтеүҙән алған тәьҫораттарҙан сығып һөйләү. Йыл миҙгелдәрән, һәр миҙгелгә караған ай исемдәрән дөрөҫ әйтә һәм телмәрҙә куллана белеү. Грамматика: һорау алмаштары. Күрһәтәү алмаштары. Күрһәтәү алмаштарының килеш менән үзгәреше. Билдәһеҙлек алмаштары. Билдәләү алмаштары.

4.Башкортостаныңды беләһеңме?

Укыусыларҙы үҙҙәре йәшәгән республиканың үткәне, бөгөнгөһө, киләсәге менән таныштырыу төп маҡсат булып тора. Республика тураһында клар тулы мәғлүмәтле булырға тейеш. Бының өсөн “ Башкортостан” темаһы буйынса тәкдим ителгән материалдың тулы һәм тарихи яҡтан дөрөҫ сағылдырыуына иғтибар итергә кәрәк. Укыусы аңына үҙе йәшәгән ерҙең – Башкортостандың – тарихы, уның байлығы, күренекле шәхестәре һ.б. хаҡында бер бөтөн тыуҙырыу һәм ул турала һөйләй белеүҙәрәнә өлгәшеү. Башкортостан тураһында һөйләгәндә фактик материалдарға таяныу мөһим, шуның өсөн дәрестә бик күп күргәзмәлек, таблицалар, карталар кулланырға кәрәк буласаҡ. Грамматика: Яңғыҙлыҡ һәм уртаҡлыҡ исемдәр. Юҡлыҡ алмаштары.

5.Кеше. Тән ағзалары. Шәхси гигиена.

Был тема кешенең тән ағзалары, эске органдарының атамаларын белеү менән бергә шәхси гигиена, көн тәртибе, һаулығы менән берлектә алып барыла. Кешегә һау- сәләмәт булыу өсөн нимә эшләргә кәрәк тураһында әңгәмәләр үткәрерү, әсәрҙәр укыуҙы ла ойошторорға кәрәк. Грамматика: Башкорт телендә әйәлек төшөһсәһе. Кылым.

6.Яңы йыл менән!

Яңы йыл темаһы Кыш темаһы менән берлектә алып барыла. Укыусыларҙың Кыш темаһы буйынса белемдәрен артабан да үстөрөү төп максаттарҙың береһе булып тора. Кыш миҙгеленең үзенсәлектәрен билдәләү, Яңы йыл, Фәкәт байрамдар менән туғандарҙы, яҡын кешеләрҙе Котларға өйрәтеү, һәр байрамдың үзенә генә хас күренештәре, үзенсәлектәре тураһында һөйләтеү. Грамматика: Кылымдарҙың зат һәм һан менән үзгәреше.

7.Азык – түлек. Кейем- һалым. Өй.Магазин. Базар.

Был тема буйынса эш туранан – тура безҙең көндәлек тормошобоз, безгә кәрәк – ярак әйберҙәр менән бәйләнгән. Азык – түлек, кейем – һалымды һатып алыу, ысынбарлығында магазин, базар менән бәйләһен килә. Шуға ла был темаларҙы берлектә өйрәнеү отошло. Укыусыларҙың тема буйынса һәр нәмәнең исемен, атамаһын беләү генә каралмай, ә һатып алыу этикеты менән таныштырыу, һөйләшергә, аралашырға өйрәтеү максаты ла куйыла. Грамматика: Синоним.

8.8 март – Катын – кыҙҙар көнө.

Тема эсәйҙәр тураһында шиғыр, хикәйәләр укыу менән берлектә алып барыла. Эсәйҙең донъяла иң Кәҙерле кеше икәнен, уны ихтирам итергә, яратырға, Кәҙерләргә кәрәклеке аңлатыу алып барыла. Шулай ук эсәй темаһы, һис шикһеҙ ғаилә темаһы менән берлектә бара, шуның өсөн алдағы кластарҙа үтелгән ғаилә темаһы кабатлана һәм был төшөнсөләрҙе аңлатканда укыусыларҙың һүҙлек запасын үстөрөү өстөндә даими эш алып барыла. Тема байрам төшөнсәһен дә үз эсенә алғанлыктан Котлау откриткалар яҙырға, Котлау һүҙҙәрен әйтә белергә өйрәтеү ҙә каралған. Грамматика: Антоним.

9.Яз етте.

Яз темаһы өс блокка: яз етте; язғы эштәр; яз байрамы темаларына бүлгән. Яз етте темаһын үтеү барышында укыусылар, иң беренсе сиратта, яз билдәләрен күрә һәм яз миҙгеленең үзенсәлектәрен әйтә белергә тейеш. Был тема буйынса күп кенә Әсәрҙәр тәкдим ителгән. Әсәрҙәрҙә язғы тәбиғәт: коштар, йәнлектәр, ағастар, сәскәләр тураһында яҙыла. Шулай ук 1 май, 9 май байрамдары, дуслыҡ тураһында ла ентөклә һөйләшеү тәкдим ителә. Грамматика: Омоним.

10.Язғы эштәр.

Был теманы өйрәнгәндә язғы эштәр, язғы бакса эштәре, баһыу эштәре тураһында һөйләшеү, әңгәмә алып барыла. Язғы эштәрҙең үз ваҡытында эшләнеүе, “Язғы көн йылды туйҙыра” тигән мәкәлдәң асылын укыусыларға еткерәү, экскурсиялар ойштороу тәкдим ителә.

Грамматика: Һан. Үтелгәндәрҙе кабатлау. Был теманы үткәндә игтибарҙы башкорт халқының, Башкортостанда йәшәүсе башка халыктарҙың язғы тәбиғәт менән бәйлә һөрөф – һәҙәттәре һәм матур йолалары тураһында һүҙҙе алып барырға тәкдим ителә. Укыусыларға уларҙың кеше тормошондағы әһәмиәте, мәғәнәләрен, уларҙы тергеҙеү кәрәклеген еткерәү. Грамматика: Грамматика буйынса үтелгәндәрҙе кабатлау.

11.Йәйҙе ҡаршылайбыҙ.

Был теманы үткәндә йәй миҙгеленең матурлығын, йәмен күрә белергә өйрәнеү. Бирелгән шиғыр – хикәйәләрҙе үзләштереү, телмәр өстөндә эш үткәреү. Грамматика буйынса үтелгәндәрҙе нығытыу. Башҡорт теле дәрестәрендә уға айырым шәхси ҡараш булдырыу мөһим. Ундай балаларҙың психикаһы ҡаҡшағаныраҡ була. Башҡа балаларҙан айырмалы рәүештә дәрестә маҡсатты башкаһарак, йәғни, еңелерәк куйыу отошло буласаҡ. Шулай уҡ башҡорт теленә өйрәткәндә уйын формалары ла ҡулланыла.

6- сы класс (аҙнаға 1 сәғәт, бөтөнө 31сәғәт)

1.Безҙең мәктәп .

1 сентябрь- Белем көнө. Уҡыусыларҙың хеҙмәт көндәре башланыуы. Белем, тел тураһында мәҡәлдәр өйрәнеү. Һүҙ. Һүҙҙең лексик мәғәнәһе.

2.Башҡортостан ере буйлап

Башҡортостан Республикаһы, уның тарихы, байлыҡтары менән танышыу. Тема буйынса һөйләү телмәрен үстөрөү, ижади эштәр башкарыу. Ҡылым.

3.Дуҫлыҡ ҡәҙерен бел.

Ысын дуҫлыҡтың зур мәғәнәгә эйә булыуы,уны һаҡлай белеү.Дуҫлыҡ хақында әсәрҙәр уҡыу,мәҡәлдәр табыу.

4. Ҡыш дауам итә.

Ҡыш миҙгеленең үзенсәлектәре.Текстар уҡыу, шиғырҙар, ынамыштар ятлау, һөйләү һәм яҙыу телмәрен үстөрөү, һүҙ байлығын арттырыу. Рәүеш. Рәүеш тураһында төшөмсә.

5. Яҙ килә,яҙ!

Яҙ миҙгеленең үзенсәлектәре. Яҙғы тәбиғәттә күҙәтеү.Осоп килеүсә ҡоштар тураһында һөйләшеү.1 май, 9май байрамдары.Һан төркөмсәләре.

6.Йәмле йәй килә.

Йәйгә тәбиғәт, уҡыусыларҙың йәйгә ялы тураһында әңгәмә. Тема буйынса текстар уҡыу, шиғырҙар ятлау. Тәбиғәткә экскурсия ойоштороу. Грамматика буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау, нығытыу.

7 –се класс (аҙнаға 1 сәғәт, бөтөнө 31 сәғәт)

1.Яңынан мәктәпкә.

5 – 6 – сы кластарға алған белемдәрен тулыландырыу. Был тема буйынса язуысылар, шағирҙар ижады менән таныштырыу, яңы текстар уҡыу.Диалог һәм монолог яҙамында бәйләнешле һөйләм төҙөү дауам итә. Туған тел, белем, уҡытыусы, мәктәп һәм көзгө байлыҡ тураһында һөйләшеү күберәк урын ала. Бәйләнешле текст төҙөү, бер телдән икенсе телгә тәржемә итеү күнегеүҙәре башкарыла. Көз, көзгө эштәр,уңыш йыйыу темаһы төп урындарҙың береһен алып тора. Сифат дәрәжәләре.

2.Ауыл тормошо.

Ауыл тормошо, ауыл кешеләренең көнкүрөшө, хеҙмәт, игенсе хеҙмәте тураһында әңгәмәләр үткәрәү. Игенсе эшенең һәскәлектәрен һөйләү.Ауыл тормошоноң кала тормошонан айырмалы яктары тураһында аңлатыу. Ауыл еренән сыҡкан күренекле шәхестәрҙең тормош юлы менән таныштырыу. Был тема буйынса яҙылған әсәрҙәр уҡыу.

3.Башҡортостан буйлап сәйәхәт.

Башҡортостан тураһында 1 – 6 кластарға үткәндәрҙе кабатлап, белгән фактик материалды эзмә – эзлекле итеп һөйләргә өйрәнеү,был тема буйынса уҡыуысыларға яңы мәғлүмәт биреү.Туған еребезҙең сал тарихы барлығын, Башҡортостан тураһында рус язуысылары әсәрҙәре менән, Башҡортостан ерендә үткәрелгән фәнни экспедициялар мәғлүмәттәре менән таныштырып китеү,бының өсөн һуңғы йылдарҙа сыҡкан матбуғат баһмаларына мөрәжәғәт итеү. Был тема буйынса тәкдим ителгән әсәрҙәр менән танышыу, уҡыуысыларҙың язуу һәм һөйләү телмәрен үстөрөү өстөндә эш алып барыла. Яңғызлыҡ исемдәр.

4.Спорт. Спорт кәрәк – ярактары.

Кешегә сәләмәт булыу өсөн спорт менән шөғөлләнергә кәрәк икәнлеген аңлатыу һәм был турала уҡыуысылар менән һөйләшеү, әңгәмә ойштороу. Уҡыуысыларҙы үзҙәре спорт менән шөғөлләнеүҙәре, күренекле спортсмендар тураһында һөйләргә өйрәтеү.Спорт тураһында теле – радио тапшырыуҙары, газета материалдары буйынса һөйләү.

Башҡортостанда спорт төрҙәре. Спорт өлкәһендә данлыҡлы кешеләр.Ғабдрахман Кадыров, мотоцикл ярышында алты тапҡыр донъя чемпионы, менән таныштырыу. Грамматика: Башҡорт теленең үзенсәлекле хәрефтәре,өндәре. һөйләм төрҙәре.

5.Мин һәм беҙҙең ғаилә.

Уҡыуы үзенең ғаиләһе тураһында тулы һәм иркен һөйләй белергә тейеш. Сөнки был тема йылдан – йыл кабатлана. Ғаилә ағзаларын дөрөҫ атау, уларға ихтирамлы, игтибарлы булырға өйрәтеү. Ғаилә, ғаилә ағзалары тураһында яҙылған әсәрҙәр уҡыу, уларҙы аңлы кабул итергә өйрәтеү, һөйләү күнекмәләрен үстөрөү. Уҡылған әсәрҙәр буйынса план төзөргә өйрәтеү, план буйынса һөйләү. Телмәр үстөрөгә айырым игтибар бирелә. Был бүлектә билдәле рәссамдарҙың әсәрҙәре күп кенә урын алған. Картинаны карай, аңлай һәм уның йөкмәткеһен һөйләргә өйрәтеү. Грамматика: Кылым. Теркәүестәр. Тезеү теркәүестәре.

6.Сәнгәт оҫталары.

Республиканың данлыклы һәм арзаклы шәхестәре менән танышыуы дауам итеү. Сәнгәт оҫталарының тормош юлы һәм ижады менән таныштырыу. Видео язмалар карау. Уларҙың әсәрҙәрен таныу, данлыклы кешеләребез тураһында һөйләй белеү. Йырҙар өйрәтеү, бергәләп йырлау, хәләтле балалар менән йырҙар өйрәнеү. Мәктәп сәхнәһе өсөн концерт номерҙары әҙерләүҙә катнашыу. Грамматика: Эйәртеү теркәүестәре. Теркәүестәрҙең дөрөҫ язылышы. Теркәүес темаһын нығытыу.

7.Исемен матур, кемдәр кушкан?

Был тема кеше исемдәренән башка тау, ер, һыу атамалары менән берлектә алып барыла.Исемдәрҙең мәғәнәһе, уның кеше холок- фиғеленә тәҫсир итеүе. Данлыклы кешеләрҙең исемдәренә бәйләп, төрлө тарихи вақиғалар һөйләү, әсәрҙәр укыу. Атамалар буйынса легендалар, риүәйәттәр укыу ға дәрестәрҙә кызыклы, мауыктырғыс итеп үткәрергә ярҙам итәсәк. Грамматика: Бәйләүестәр.Яңғызлык исемдәрҙә дөрөҫ языу қағиҙәһен кабатлау.

8.Борон – борон заманда.

Башкорт халык ижады темаһын киңәйтеү, укыусыларҙың белгәндәрен тулыландырыу, һүҙ байлығын, һөйләү телмәрен үстәреү максат булып тора. Күберәк игтибарҙы тексты аңлы кабул итеү һәм йөкмәткеһен һөйләй белеүгә йүнәлтеү. Бында башкорт әкиәттәренән башка, Ф.Туғыҙбаеваның “Тайыштабан ниңә уйнарға сыкманы?” әкиәте лә урын алған. Уларҙың айырмаһын билдәләп үтеү кәрәк.

9.Берҙәмлек, дуҫлык, тыныслык.

Иң төп темаларҙың береһе – берҙәмлек, дуҫлык, тыныслык. Бында тик кешеләр араһындағы дуҫлык тураһында ғына һөйләшеү бармаясак, ә халык – ара булған мөнәсәбәттәр ға игтибар үзәгендә торорға тейеш. Был тема буйынса укыусыларҙы аңлап фекер йөрөтөргә һәм һөйләй белергә өйрәтеү. Укылған әсәрҙәрҙең йөкмәткеһе буйынса фекер алышыу, әңгәмә ойоштороу. Грамматика: Мөнәсәбәт һүҙҙәр. Ымлыктар, уларҙың дөрөҫ язылышы.

10.Йәмле йәй.

Йәй мизгеленәң үзенсәлектәрен билдәләү. Укыусыларҙың һүҙ байлығын арттырыу, һөйләү һәм языу телмәрен үстәреү.Тәбиғәттә күзәтеү, алған тәҫсираттар буйынса фекер алышыу. Был айҙарға уҙғарылған милли байрамдар менән таныштырыу, улар тураһында белгәндәрен һөйләү. Балаларҙың йәйге ялы, хеҙмәте, ололарға ярҙамы тураһында әсәрҙәр укыу һәм әңгәмәләр үткәреү.

8 – се класс (аҙнаға 1 сәғәт, бөтәһе 33 сәғәт)

1.Мәктәпкә барабыҙ.

Был тема буйынса 5-7-се кластарға үтелгәндәрҙе кабатлау, артабан һүзлек байлығын арттырыу. Уҡыусыларҙы тема буйынса тулы текст төҙөп, эҙмә – эҙлекле һөйләргә, мәктәп, класс тормошо хақында ҡысҡа ғына хикәйә төҙөргә өйрәтеү. Текст өстөндә эшләү, план төҙөү, план буйынса һөйләү. Мәктәп, тыуған төйәк, класс һ.б. хақында әңгәмәләр үткәреү, текстар уҡыу, экскурсиялар ойоштороу. Алған тәҫсираттар буйынса уҡыусыларҙы фекер алышырға өйрәтеү.

Грамматика: 5-7-се кластарға үткән материалдарҙы иҫкә төшөрөү. Һөйләмдә һүҙҙәр тәртибе. Өндәрҙе дөрөҫ әйтеү.

2. Көзгө эштәр һәм көзгө күренештәр.

Көз, көзгө күренештәр тураһында ентәклә итеп һөйләү, белгәндәргә өстәп яңы мәғлүмәт биреү. Тәҫдим ителгән тема буйынса текстар уҡыу, шулай уҡ муллыҡ, хеҙмәт тураһында яңы мәкәл, әйтемдәр менән танышыу. Кеше тормошонда хеҙмәттең роле, көзгө эштәр нимәнән ғибәрәт икәнлеген уҡыусыларға аңлатыу, ололар һәм балаларҙың хеҙмәте тураһында уҡыусыларҙы һөйләргә өйрәтеү. Грамматика: Синтаксис. Әйтеүе максаты буйынса һөйләм төрҙәре. Логик басым. Исем менән кылымды кабатлау.

3. Өфө – Башҡортостандың баш ҡалаһы.

Өфө – Башҡортостандың баш ҡалаһы. Өфө ҡалаһы, уның үткәне һәм хәҙергеһе тураһында әңгәмә үткәреү. Өфө ҡалаһының иҫтәлекле урындары тураһында һөйләшеү, экскурсия үткәреү. Грамматика: Башҡорт кылымдарының төҙөлөшө. Барлыҡ төшөнсәһе һәм уның бирелеше.

4. Хеҙмәт төбө – хөрмәт .

Уҡыусыларға теманың асылын төшөндөрөү. Кеше тормошонда хеҙмәттең роле тураһында һөйләү. Уҡыусыларҙың үҙҙәре һайлаһаҡ һөнәр тураһында белгәндәрен һөйләтеү, яңы мәғлүмәттәр биреү. Республикабыҙ кешеләренең хеҙмәте, балаларҙың ололарға ярҙамы, һөнәрҙәр тураһында шиғырҙар, хикәйәләр уҡыу. Хеҙмәт, һөнәр тураһында мәкәлдәр өйрәнеү. Грамматика: Ябай һөйләм. Һөйләмдең баш киҫәктәре. Әйә менән хәбәрҙең ярашыуы. Юклыҡ, булмағанлыҡ төшөнсәләре.

5. Ҡыш дауам итә.

Өйрәнелгән һүҙҙәргә контекст эсендә дөрөҫ ҡулланыу, стилистик яктан төҙөк итеп үҙ телмәрендә ҡулланырға өйрәтеү. Ҡыш миҙгеле тураһында белгәндәр системалаштырыла, һүзлек байлығын арттырыу өстөндә ентәклә эш алып барыла. Яңы йылға, елкаға әҙерләнеү, уны үткәреү хәстәрлектәре тураһында һөйләшеү. Ҡыш тураһында текстар, мәкәлдәр, һынамыштар уҡыу. Грамматика: “ Хеҙмәт төбө – хөрмәт” темаһында үтелгәндәргә кабатлау. Әйә менән хәбәр араһында һыҙыҡ.

6. Салауат Юлаев – халҡыбыҙдың милли батыры.

Салауат Юлаевтың биографияһы, ижады менән танышыу. Салауат Юлаев – башҡорт халқының легендар батыры һәм сәсэн шағиры. Уның шиғырҙарының һаҡланыу тарихы тураһында әңгәмә үткәреү. С.Юлаевтың тормошо, батырлығы, ижады тураһында

уҡыусыларҙы һөйләргә өйрәтәү. Грамматика: һөйләмдең эйәрсән киҫәктәре тураһында төшөнсә. Аныҡлаусы.

7. Йәмле яҙ, Һағындыҡ Һине!

Яҙ миҙгеле тураһында белгәндәрен системалаштырыу, яңы мәғлүмәттәр менән уҡыусыларҙың телмәрен тулыландырыу. Яҙғы байрамдар – 1 Май һәм Еңеү байрамы тураһында һөйләшеү, текстар уҡыу. Яҙ темаһын үҙ ижадында асыусы шағир, яҙыусылар менән танышыу, улар тураһында уҡыусыларҙан һөйләтәү. Яҙғы тәбиғәт күренештәре, коштарҙы ҡаршылау, бүлмә гөлдәре үстөрөү, баҡса эштәре тураһында әңгәмәләр үткөрөү. Грамматика: Тултырыусы.

8. Беҙ ҡайтырбыҙ йондоҙҙарға әүерелеп.

Башҡорт халқының Бөйөк Ватан һуғышындағы ҡаһманлығы. Бөйөк Ватан һ ветерандарына, батырҙарына ҡарата ихтирам, ғорурланыу тойғоһо тәрбиәләү. Ҡаланың данлыҡлы кешеләре менән осрашыу үткөрөү, уҡыусылар сараларҙа актив ҡатнашырға тейеш. Грамматика: Хәл. Уҡыусыларға һүҙлек менән эшләү күнекмәләре үткөрөү.

9. Ай Уралым, Уралым...

Башҡортостан, уның үткәне, бөгөнгөһө хаҡында әңгәмә үткөрөү. Республиканың күренекле урындары менән таныштырыу, улар тураһында уҡыусыларҙы һөйләргә өйрәтәү. Үҙ төбәгендәге күренекле урындар, уларҙың легендалары хаҡында сығыш яһау. Башҡортостанда йәйге тәбиғәт, ололарҙың һәм балаларҙың йәйге эштәре, ялы тураһында диалог һәм монологтар төҙөү. Грамматика: 8-се класта үтелгәндәрҙе ҡабатлау.

9 –сы класс (аҙнаға 1 сәғәт, бөтәһе 33 сәғәт)

1. Һаумы, мәктәп!

Мәктәп темаһына шиғырҙар, әсәрҙәр уҡыу, мәкәл, әйтемдәр, йомактар, Һынамыштарҙы иҫкә төшөрөү. Алдағы кластарҙа үтелгәндәрҙе системалаштырыу, яңы мәғлүмәт менән таныштырыу. Һөйләү һәм яҙыу телмәрен үстөрөү өҫтөндә эш дауам итәү. 8-се класта үтелгәндәрҙе ҡабатлау.

2. Башҡортостан тәбиғәте

Туған Республикаға ҡарата мөхәббәт, ғорурлыҡ тойғоһо, тәбиғәتكә һаҡсыл ҡараш тәрбиәләү. Улар тураһында һөйләргә, яҙырға өйрәтәү. Башҡортостандың ер аҫты, ер өҫтө байлыҡтары тураһында әңгәмәләр үткөрөү. Грамматика: Хәл төрҙәре. Ваҡыт хәле. Рәүеш хәле.

3. Атамалар ни һөйләй!

Кеше тормошонда атамаларҙың роле зур. Уның тормошто күҙ алдына ҡилтереп булмай. Атамалар бик күп. Тел ғилемдә уларҙы өйрәнеүсә фән бар. Ул – ономастика. Ономастика фәне үҙе бер нисә тармаҡтан тора: антропонимика шәхес атамаларын,

топонимика географик атамаларҙы, этнонимика милләт, халыҡ, ҡәбилә исемдәрен, прагматонимика төрлө эйбәр, тауар исемдәрен, маркаларын өйрәнәүсә фән. Был теманы үтеү укыусының бала сактан ук үзҙәре йәшәгән ауыл, ҡала, уларҙың янындағы атамаларҙың мәғәнәрен белергә теләгән ҡыҙыҡһыныуын ҡәнәғәтләндерергә, тыуған төйәк менән ғоруранлырға мөмкинлек бирә. Сөнки атамаларҙа ил тарихы, ер һәм ошо ерҙә йәшәгән халықтың тел үзенсәлектәре, халыҡ тормошо, ғөрөф-ғәҙәте, йолалары сағыла.

Грамматика: Күләм-дәрәжә хәле. Шарт хәле. Сәбәп хәле. Мақсат хәле.

4.Без кышты ла яратабыз.

Қыш мизгеле, уның үзенсәлектәре тураһында һөйләү. Грамматика: Кире хәл. Өндәш һүз. Өндәш һүз янында тыныш билдәләре.

5. БашКортостан мәҙәниәте

Башкортостанда театр сэнгәте. Республикалағы театрҙар Һәм уларҙың эшмәкәрлеге хақында дөйөм мәғлүмәт биреү. М. Ғафури исемендәге Башкорт Академия драма театрының барлыкка килеү тарихы. Театрҙың күренекле артистарының тормошо Һәм ижады менән таныштырыу. Улар тураһында һөйләргә өйрәтеү. Театрҙың үткәне Һәм киләсәге буйынса фекер алышыу. Грамматика:Өстәлмәлек.

6. Халық ижады- халық хазинаһы

Халык ижады тураһында дөйөм төшөнсә. Фольклордың коллектив ижад булыуы.
Фольклор һәм язма әҙбиәттең айырмаһын билдәләү, улар тураһында һөйләргә өйрәтәү.
Грамматика: Ябай һөйләм төрҙәре.

7. Менгэн атым-уң Канатым Укыусыларзы башкорт атының килеп сыгыуы, тарихи үткәне менән таныштыруу. Аттарзың кеше тормошондағы мәйим ролен билдәләү. Йәш үзәнсәлектәре буйынса бүленеүен билдәләү, укыусыларзан дөрөҫ итеп әйттереү. Аттарға карата кызыуыныусанлык, улар тураһында күберәк белеү теләге тыузыруу.

Грамматика: Тиң киҫәкле һөйләмдәр. Тиң киҫәктәр эргәһендә тыныш билдәләре. Тиң киҫәктәр эргәһендә дөйөмләштереүсә һүззәр.

8. Тэбигәт йәшеллеккә төрөнә

Башкортостандағы яҙғы тәбиғәт күренештәре. Кала һәм ауылда яҙғы эштәр: коштар, хайуандар һәм үсемлектәр тормошо, яҙғы байрамлар тураһында әңгәмәләр үткәреү.Тәбиғәتكә экскурсиялар ойоштороу. Еңеү көнөн билдәләү. Грамматика: Үтелгәндәрҙе кабатлау.

9. Йәмле йәй айҙары

Башкортостандағы йәйге тәбиғәт күренештәре.. Укыусыларҙың һөйләү, яҙыу телмәрен үстөрөү. Грамматика: Кушма һөйләм тураһында төшөнсә.

ТЕМАТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ С УКАЗАНИЕМ КОЛИЧЕСТВА ЧАСОВ

5 класс, 34 сәғәт

№	Бүлек.	сәғәт
1	Һаумы, мәктәп	5
2	Үзем тураһында	7
3	Йыл мизгелдәре	7
4	Башкортостанды беләһеңме?	4
5	Кеше. Тән ағзалары. шәхси гигиена	1
6	Яңы йыл менән.	1
7	Азык-түлек. Кейем-һалым. Өй . Магазин.	2
8	8 март – Катын-кыҙҙар көнө.	1
9	Яҙ етте	2
10	Яҙғы эштәр	1
11	Йәйҙе каршылайбыҙ	2

.6 класс, 34 сәғәт

№	Бүлек.	сәғәт
1	Безҙе мәктәп каршылай	6
2	Башкортостан ере буйлап	9
3	Дуҫ кәҙерен бел	2
4	Кыш дауам итә	5
5	Яҙ килә, яҙ	4
6	Йәмле йәй килә	6

7 класс, 34 сәғәт

№	Бүлек .	сәғәт
1	Яңынан мәктәпкә	6
2	Ауыл тормо	2

	шо	
3	Башко ртоста н буйла п сәйәхә т	3
4	Спорт. Спорт кәрәк- яракта ры	5
5	Мин һәм безҙең ғаилә	5
6	Сәнгә т оҫтала ры	3
8	Исеме ң матур, кемдә р кушк ан? Исемд әрзә - ил тарих ы	1
9	Борон -борон заман да	4
1 0	Берзә млек, дуҫлы к, тыныс лык	3
1 1	Йәмле йәй	2

8 класс, 34сәғәт

№	Бүлек.	сәғәт
1	Көзгө эштәр һәм көзгө күренештәр	4
2	Өфө - Башкортостандың баш ҡалаһы	2
3	Хеҙмәт төбө - хөрмәт	5
4	Ҡыш дауам итә	5
5	Салауат Юлаев – халкыбыҙҙың милли батыры	2
6	Йәмле яҙ, ғағындыҡ һине!	5
7	Без йондоҙҙар булып ҡайтырбыҙ	4
8	Ай Уралым, Уралым...	7

9 класс, 33сәғәт

1	Һаумы, мәктәп!	4
2	Башкортостан тәбиғәте	4
3	Атамалар ни һөйләй?	2
4	Башкортостан мәҙәниәте	3
5	Халыҡ ижады- халыҡ хазинаһы	4
6	Без ҡышты ла яратабыҙ.	5
7	Менгән атым-уң ҡанатым	4
8	Тәбиғәт йәшеллеккә төрөнә	4
9	Йәмле йәй айҙары	1

КАЛЕНДАРНОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ

5 КЛАСС

№	Дата		Кол-во часов	Наименование тем	Примечания
	По плану	фактически			
1			1	Һаумы, мәктәп. БашКорт теленең өн һәм хәрефтәре.	
2			1	Калын һәм нәзек һузынКылар.	
3			1	Исем.	
4			1	Исемдең күплек ялғауы.	
5			1	Һөйләмдә һүҙҙәр тәртибе.	
6			1	Үҙем тураһында. Исемдәрҙең килеш менән үзгәреше. Беҙҙең ғаилә. Р. Искужина” Минең кустыларым”	
7			1	Яңғызлык һәм уртаҡлык исемдәр. БашКортостан йылғалары.	
8			1	Кылым тураһында төшөнсә. Минең көн режимым.	
9			1	Сифат.” Сыбар тауыҡ”. Рус халыҡ әкиәте.	
10			1	Алмаш. зат алмаштары. Й. Солтанов ”БашКортостан флагы”	
11			1	Зат алмаштарының килеш менән үзгәреше. Артурҙың бер көнө	
12			1	Эйәлек алмаштары. Ағас, сәскә, тупраҡ, қояш	
13			1	Йыл мизгелдәре. Һорау алмаштары. И.Буракаев, М. Буракаева ”Беҙ тәбиғәт менән бергә”	
14			1	Диктант. Коштар – беҙҙең дуҫтарыбыҙ	
15			1	Хаталар өҫтөндә эш. Ғәҙелша шарлауығы	
16			1	Күрһәтеү алмаштары. Көз – рәссам (Г.Скребицкийзан)	
17			1	Билдәһеҙлек алмаштары. Кайҙан белдең. Ф. Рәхимғолова Дүрт теләк. (К. Ушинскизан)	
18			1	Билдәләү алмашлыҡтары. Сәскә менән күбәләк (М.Дилмөхәмәтов)	
19			1	Юклық алмаштары. Бабай менән Һуу инәһе. Л. Толстой	
20			1	БашКортостаныңды беләһеңме? Тыуған ерем. С. Әлибаев.	
21			1	Кушма исемдәр. БашКортостан.(Ақбузат журналынан	
22			1	Һан.	
23			1	Кушма һан. Республикабыҙҙың тыуған көнө.	

24			1	Кеше. Тән ағзалары. Шәхси гигиена.	
25			1	Яңы йыл менән.	
26			1	Азык-түлек. Кейем-һалым. Магазин. Өй. Базар.	
27			1	Синонимдар.	
28			1	8 март- катын-кызлар байрамы. Антонимдар.	
29			1	Яз етте. Омонимдар.	
30			1	Диктант.	
31			1	Хаталар өстөндө эш. Язгы эштәр.	
32			1	Йәйзе каршылайбыз.	
33			1	Грамматика буйынса үтелгәндәрзе кабатлау.	
34			1	Грамматика буйынса үтелгәндәрзе кабатлау.	

7 КЛАСС

№	Дата		Кол-во часов	Наименование тем	Примечания
	По плану	фактически			
1			1	VI класта үтелгәндәрзе кабатлау	
2			1	Сифат дәрәжәләре.	
3			1	Төп дәрәжә.	
4			1	Сағыштырыу дәрәжәе.	
5			1	Артыклык дәрәжәе.	
6			1	Азнытыу дәрәжәе.	
7			1	Ауыл тормошо. Текст.	
8			1	Текст. Көз уртаһы	
9			1	Башкортостан буйлап сәйәхәт.	
10			1	Рәми Ғарипов- Башкортостандың халык шағире.	
11			1	Арҡайым. Загир Исмагилов ижады.	

12			1	Спорт. Безҙең ғаилә ярышта.	
13			1	Футбол. Милли уйындар.	
14			1	Т.Ү. Котлау открыткаһы яҙыу	
15			1	Башкортостан калаларында спорт.	
16			1	Башкортостан- чемпиондар иле.	
17			1	Мин Һәм безҙең ғаилә. Әсәйҙәр тураһында шиғырҙар. Кылым.	
18			1	Душым серҙәшем.	
19			1	Атаһы менән балаһы.Ата кәңәше.	
20			1	Фәүзиә Рәхимғолова ижады.Теркәүестәр.	
21			1	Етегән йондоҙ.Ниндәй бүләк бирәләр?	
22			1	Сәнгәт оҫталары. Мәшһүр башкорт композиторы Хөсәйен Әхмәтов. Әйәртеү теркәүестәр	
23			1	Кумызсы Роберт Заһретдинов.Һүҙбәйләнеш.	
24			1	Мәшһүр бейеүсә рәшиҙә Туйсина.	
25			1	Исемен матур, кемдәр кушқан? Исемдәрҙә- ил тарихы.Бәйләүестәр.	
26			1	Борон-борон заманда. Башкорт халыҡ әкиәте. Кан-кәрҙәш.Киҫәксәләр.	
27			1	Киҫәксәләр.	
28			1	Факиһа Туғызбаева- Башкортстандың халыҡ шағирәһе.	
29			1	Шәриф Биккол- Ғәлимов сәләм исемендәге премия лауреаты.	
30			1	Диктант.К Кинйәбулатова Дустарым күп	
31			1	Хаталар өҫтөндә эш. Шағир Сафуан Әлибай.	
32			1	Ымлыҡтар	
33			1	Йәмле йәй.Кырмыскалар.	
34			1	Тыуған яктар. Лагерь иртәһе.	

8 КЛАСС

№	Дата		Кол-во часов	Наименование тем	Примечания
	По плану	фактически			
1			1	Алтын көз етте . М.Сиражи. йөндөрҙе балкытыусы. Синтаксис. Максаты буйынса һөйләм төрҙәре Р. Шаммасов ижады	
2			1	Өфө- БашКортостандың баш ҡалаһы . Н.Нәжми. Тыуған ҡалама йыр.	
3			1	М. Буракаева, И. Буракаева. Боронғо Өфө.	
4			1	. Хеҙмәт төбө- хөрмәт (ҫ с.). Ябай һөйләм һәм уның төрҙәре. З. Биһшева. Йәшәү- хеҙмәт.	
5			1	Һөйләмдең баш киҫәктәре.Р. Шәкүр ижады. Юклыҡ төшөнсәһе һәм уның телдә бирелеше	
6			1	Ап-аҡ ҡыш етте .Эйә менән хәбәр араһында һыҙыҡ. Н.Нәжми ижады.	
7			1	Б. Мәһәҙиев.Өс һыҙат- өс байлыҡ. С.Әлибай. Ҡышҡы урман.	
8			1	Йәмле яҙ, һағындыҡ һине! .Г.Якупова. Өмөтлө яҙ.	
9			1	Аныҡлаусы. Тултырыусы.	
10			1	К.Кинйәбулатова. йырлай-илай еңеү яуланыҡ.	
11			1	Р. Ниғмәти ижады.	
12			1	Беҙ йондоҙҙар булып ҡайтырбыҙ С.Әлибай. Сәскәле ай. Хәл.	
13			1	М.Хәрис ижады. Үлемһеҙ батырлыҡ	
14			1	С.Юлаев- БашКортостандың милли батыры. Салауат һәйкәле	
15			1	Ай Уралым, Уралым... А.Игебаев. БашКортостан-илгенәм! Ябай һөйләмде синтаксик тикшереп	
16			1	Р.Ниғмәтуллин ижады.	
17			1	Р.Йәнбәк. Мәңге балҡы, БашКортостан!	

18			1		

9 КЛАСС

№	дата		Кол час	Наименование тем	Примечания
	По плану	фактически			
1			1	Һаумы мәктәп. А.Игебаев. “Тоғро дуһым, йор юлдаһым” Мифтахетдин Акмулла ижады. Һөйләмдең баш киҫәктәре-әйә менән хәбәр.	
2			1	БашКортостан тәбиғәте .Т. Ғәниева ижады. Әйәрсән киҫәктәр	
3			1	Атамалар ни хөйләй. Р. Бикбаев. Беҙҙең баш калабыҙ- Өфө . К. Аралбай ижады	
4			1	БашКортостан мәҙәниәте Өҫтәлмәлек Тиң киҫәкле һөйләмдәр Арыҫлан Мөбәрәков.Нурия Ирсаева. Амин Зубаиров.	
5			1	Халык ижады-халык хазинаһы .Мәҫәл. Кобайыр. “Урал батыр”эпосы тураһында. Көләмәстәр. С.Агиш ижады. Легенда	
6			1	Беҙ кышты яратабыҙ Йәнләндереү Шәйехзада Бабич ижады Өндәш һүҙ Р.Әхмәҙиев. “Һалдаттар” С.Әлибаев. “Кышкы урман”	
7			1	Менгән атым- уң канатым . БашКорт аты ниндәй була Кымыҙ.А.Куприндан. “Аттар”.	
8			1	Ә.Әминев. “Турат”. С Агиш “Турыкай” Кылым, сифат темаларына күнегеүҙәр.	
9			1	Тәбиғәт йәшеллеккә төрөнә А. Игебаев.Яҙ бүләге. Ғәлим Дәүләди ижады. Тиң киҫәктәрһендә дөйөмләштәреүсә һүҙҙәр.	
10			1	Гөлфиә Юнысова ижады. Ябай һөйләм төрҙәре	
11			1	З.Котлогилдин а. Билдәһеҙ һалдат Кәбере.	
12			1	Йәмле йәй айҙары . Р.Ғарипов. Бала булып булмай, тик бала сак Ғайса Хөсәйенов ижады	

